

Verslag Overlegvergadering Verantwoordingsorgaan met Bestuur ABP gehouden op 21 november 2019 te Veenendaal

Het publieksverslag heeft als doel om bij pensioenfondsen ABP aangesloten deelnemers, gepensioneerden en werkgevers inzicht te geven in de adviezen die het Verantwoordingsorgaan als medezeggenschapsorgaan aan het ABP bestuur geeft over voorgenomen beleidsbeslissingen en de besprekingen die het Verantwoordingsorgaan met het ABP bestuur voert. Voor de uitgebreide standpunten van de verschillende partijen in het Verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar de eigen website van de fracties.

Opening en mededelingen

De voorzitter, mevrouw Wortmann, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Mededelingen

Mevrouw Beuken is vandaag voor de laatste keer aanwezig bij de overlegvergadering van het VO. Namens het VO bedankt de heer Van Boven mevrouw Beuken voor haar inzet in de afgelopen 12 jaar en hij wenst haar veel succes in haar verdere loopbaan.

Update toekomst stelsel

De voorzitter meldt dat ABP, samen met de vijf grote bedrijfstakpensioenfondsen en de Pensioenfederatie, een bijdrage levert aan de uitwerking van het pensioenakkoord. Het voorstel is daar de volgende overlegvergadering een themasessie aan te wijden. De minister van SZW heeft een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin hij ingaat op de uitwerking van het pensioenakkoord en het korten in het komend jaar.

Adviesaanvraag Premie- en Indexatienota 2020

De heer Van Boven start dit agendapunt met de mededeling dat het VO deze keer heeft geworsteld met de Premie- en Indexatienota. De ambitie van het fonds is het realiseren van een geïndexeerd pensioen – een geïndexeerde koopkracht voor gepensioneerden en een geïndexeerde opbouw voor de actieven. Doordat dit al jaren niet lukt, is de indexatie-achterstand opgelopen tot ongeveer 20%. Als er niets verandert zal de achterstand verder oplopen. De zorg van het VO is dat de in de Premie- & Indexatienota voorgestelde premie een negatieve bijdrage levert aan de dekkingsgraad. De meningen binnen het VO lopen uiteen over de consequenties die dat moet hebben. Een deel van het VO is van mening dat de nota moet worden geaccepteerd. Een ander deel vindt dat nu al maatregelen moeten worden genomen. Alle fracties hebben vanuit de verschillende invalshoeken vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Onderstaand een greep hieruit.

De **Werkgeversfractie** heeft waardering voor de manier waarop het bestuur het VO heeft meegenomen in aanloop naar de Premie- en Indexatienota. Men acht het voorstel passend bij de huidige situatie van het fonds. Werkgevers vinden de tussenstep in 2020 logisch. Werkgevers onderschrijven dat de tussenstep in 2020 een vervolg moet krijgen in de jaren daarna. Het is van belang dat het vervolg een combinatie is van de premie, de inhoud van de regeling als gevolg van het overleg tussen sociale partners en de uitwerking van het pensioenakkoord. Werkgevers vinden het belangrijk dat in de communicatie over het besluit aandacht wordt besteed aan dat bredere speelveld. Men pleit niet alleen voor een evenwichtige belangenafweging maar ook voor evenwichtige communicatie.

De **FNV/ACOP fractie** is verdeeld. Een deel van de fractie vindt dat er even rust moet komen en steunt de boodschap van het bestuur: de premie moet omhoog, maar laten we een jaar de tijd nemen in de hoop/verwachting dat het nieuwe akkoord in het voorjaar uitgekristalliseerd is.

De meerderheid van de fractie betwijfelt of rust een goed signaal is en acht dat eerder een teken van onverantwoorde bedrijfsvoering. Met de uitgangspunten van vier jaar geleden in de hand én de dalende rendementsverwachting is het onvermijdelijk dat de premie nu verhoogd wordt. De hoogte van die verhoging doet er minder toe (die kan afhankelijk worden van eventuele voorstellen over de rekenrente), maar er moet een signaal afgegeven worden zodat het voor deelnemers duidelijk wordt wat de toekomst van hun pensioen is.

De **LvOP fractie**, vraagt naar de rol van het bestuur richting sociale partners en naar het proces rond het vaststellen van de premie. Zoals bekend heeft het Verantwoordingsorgaan reeds meermalen gewezen op de spanning op de driehoek (spanning tussen ambitie van de regeling / premie / zekerheid) die ook door het bestuur wordt erkend. Toch wordt er niets ondernomen. In de nota geeft het bestuur een aantal argumenten voor de evenwichtige belangenafweging, zoals solidariteit. De fractie begrijpt dat het bestuur die gaat herijken. De vraag is of dat gebeurt bij de premienota 2021 of dat er langer de tijd voor wordt genomen. Ten aanzien van de rentestand is vermeld dat het in januari duidelijker is of er sprake is van een tijdelijke situatie of dat de rente laag blijft. De vraag is wat de opvatting van het Bestuur is over de rente.

De **ANBO**, stelt dat de slechte situatie van ABP in de nota niet wordt gesignaleerd. Het bestuur accepteert al jaren dat de dekkingsgraad wordt afgebouwd en gaat daarmee verder. Een lage dekkingsgraad is slecht voor alle deelnemers en past niet in de taakstelling van ABP. Doorgaan met het afbouwen van de dekkingsgraad betekent doorgaan met korten waarbij niet indexeren ook een vorm van korten is. De fractie vindt het zorgelijk dat het Bestuur ervan overtuigd is dat deze nota belangen zorgvuldig afweegt en past bij 'deelnemer centraal'. De fractie is van mening dat de nota belangen van sociale partners, in het bijzonder stabiele premie voor werkgevers, centraal stelt en met een doelredenering belangen van deelnemers verkleint. De fractie roept het Bestuur op tot zelfonderzoek over deze discrepantie.

De **CCOOP**, meldt dat de fractie niet blij is met deze nota. Men ervaart het groeiende koopkrachtverlies en de evenwichtige belangenbehartiging anders. De midterm review ALM krijgt geen direct gevolg terwijl dat dringend nodig is. De signalen van DNB over het werken met de gedempte premie en de uitgeholde dekkingsgraad worden nog steeds genegeerd.

De **CMHF/AC/FOG-ABP en NBP**, stelt dat er 0,5% opslag komt op de herstelopslag die er al was. Vermeld is dat die bijdraagt aan herstel. Die wordt bij de actieven neergelegd en voor een deel ook bij de werkgevers in de loonruimte. De indruk is dat het fonds sinds 2013 al met een herstellpremie bezig is maar niet in herstel komt. Er wordt een rekening van 0,5% premie neergelegd bij de actieven, terwijl de onderbouwing daarvoor niet vanuit de premieopbouw komt maar vanuit de verhoogde premie in 2021. Het bestuur wil sociale partners de gelegenheid geven tot een andere regeling te komen. Als de regeling zou worden uitgeteeld, zouden de actieven nu een bijdrage leveren aan een regeling die niet wordt gecontinueerd.

Voor de uitgebreide standpunten van de verschillende fracties wordt verwezen naar de websites van deze fracties.

Tussenbalans

In de overlegvergadering met het Verantwoordingsorgaan was sprake van een gemeenschappelijk beeld ten aanzien van de huidige financiële situatie van het fonds en de verwachtingen voor de komende jaren. Zowel het Verantwoordingsorgaan als het bestuur zijn van mening dat de kostprijs van

pensioen omhoog moet. Concreet leidt dit tot het verlagen van de disconteringsvoet ter versterking van de financiering van de pensioenaanspraken. Het Verantwoordingsorgaan en het bestuur verschillen echter van mening over het tijdspad van een dergelijke aanpassing. Uit de overlegvergadering is gebleken dat een meerderheid van het Verantwoordingsorgaan van mening is dat een wijziging van de disconteringsvoet met ingang van het jaar 2020 moet plaatsvinden.

Conclusie VO

Na een uitgebreide wisseling van argumenten (met gedurende de vergadering diverse schorsingen over en weer) meldt de heer Van Boven dat het VO het waardeert dat er in 2021 iets aan de premie wordt gedaan. Het VO vindt het echter belangrijk dat er voor 2020 een signaal wordt afgegeven in de vorm van een eerste premieverhoging. Het VO adviseert negatief over de Premie- en Indexatienota 2020 en vraagt het bestuur een aangepaste nota op te stellen waarin maatregelen zijn opgenomen voor de premie 2020 die recht doen aan een evenwichtige belangenafweging, de conclusies van de midterm review en een meer verantwoorde premiedekkingsgraad. Een minderheid van het VO vindt dat het stabiliseren van de premie voor 2020 een goede zaak is en gaat akkoord met de Premie- en Indexatienota. De minderheid bestaat uit de 16 leden van de werkgeversgeleding en 4 leden van de FNV/ACOP. Daarnaast is sprake van één onthouding.

Conclusie Bestuur

Om een gedegen besluit te kunnen nemen ten aanzien van het vaststellen van een geschikte disconteringsvoet, is het bestuur van mening dat een zorgvuldig proces moet worden doorlopen. Om te beginnen heeft het bestuur tijd nodig om tot besluitvorming te komen over een verantwoorde disconteringsvoet voor de premie 2021. Dit proces is in het najaar 2019 opgestart, bereikt in december 2019 de eindfase van analyse, en zal begin 2020 tot een bestuurlijke afronding komen. De uitkomst van dit proces wordt gedeeld met sociale partners. Deze krijgen tot de zomer van 2020 de tijd om te beoordelen of de impact van de verlaging van de disconteringsvoet, gevolgen moet hebben voor de inhoud van de pensioenregeling. Het Verantwoordingsorgaan was van mening dat het Bestuur deze weg eerder had kunnen bewandelen. Immers na de zomer van 2019 waren de resultaten van het midterm review bekend.

Het Bestuur was echter van mening dat de resterende tijd in 2019 te kort is om een zorgvuldige proces als boven beschreven te kunnen doorlopen. Daarom heeft het bestuur ervoor gekozen om een meerjarig premiebeleid te hanteren. Dit betekent dat in 2020 nog de discontovoet van 2,8% van kracht is en dat vanaf 2021 de nieuwe discontovoet zal worden gehanteerd die maximaal 2,4% bedraagt. Het bestuur heeft de consequenties van het meerjarig premiebeleid voor de dekkingsgraad en de kans op korten, beoordeeld en uitgewerkt in een separaat hoofdstuk van de Premie- en Indexatienota 2020. Hierin is tevens opgenomen dat het niet al in 2020 overgaan op een lagere disconteringsvoet voor de premie een gering effect heeft op de financiële positie en op een eventuele verlaging in 2020. Uit de beoordeling blijkt dat de keuze voor meerjarige premiepad evenwichtig is.

Door het jaar 2020 te betrekken in deze analyse-fase (eerste kwartaal) en sociale partners tijd te gunnen voor het afwegen van de gevolgen voor de premie respectievelijk de inhoud van pensioenregeling (tweede kwartaal), kan het bestuur na het derde kwartaal 2020 een weloverwogen voorgenomen besluit nemen ten aanzien van de premie 2021 (gebaseerd op het nieuwe premiebeleid).

Besluit Bestuur ABP

Het bestuur heeft, na kennis genomen te hebben van de adviezen van het Verantwoordingsorgaan, besloten om de voorgenomen meerjarige besluitvorming om te zetten naar definitieve besluitvorming. Concreet betekent dit dat het bestuur heeft besloten om:

- de premies 2020 vast te stellen zoals die volgen uit de Premie- en indexatienota 2020, inclusief een (eenmalige) extra opslag van 0,5% voor de OP/NP premie,

- een meerjarenperspectief voor de premiestelling te hanteren:
  - stap 1 hiervan is dat de het bestuur in het eerste kwartaal van 2020 een analyse gaat uitvoeren ten aanzien van het onderwerp “disconteringsvoet”,
  - het uitgangspunt van deze analyse is dat de disconteringsvoet voor de premie 2021 maximaal zal worden vastgesteld op 2,4%;
- niet over te gaan tot het indexeren van de pensioenen en pensioenaanspraken per 2020

Reactie VO

Het Verantwoordingsorgaan neemt kennis van het besluit van het Bestuur waarbij een meerderheid dit besluit dus niet steunt.

Adviesaanvraag Klachtenregeling ABP

Het Verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd inzake de nieuwe klachtenregeling ABP. Het proces is verkort en de procedure verhelderd. Op basis van nieuwe klachtenregeling kan een klacht op alle manieren worden ingediend. Telefonisch, op schrift of via de mail waarbij chat of twitter ook tot de mogelijkheden behoort. Verder wordt er een klachtenbehandelaar aangesteld die de afhandeling van de klacht van A tot Z begeleidt. Ook is er sprake van een verkorting van de procedure en een verheldering van het proces. Na één jaar zal de vernieuwde procedure worden geëvalueerd, daartoe wordt een zorgvuldige registratie ingericht. Daarnaast wordt de transparantie in de bezwaarprocedure vergroot.

Adviesaanvraag aanpassing Statuten ABP

Het Verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd inzake de aanpassing van de Statuten. De wijzigingen hadden betrekking op de ontbinding van de Stichting Verbond Sectorwerkgevers Overheid per 1 januari 2020, de vertegenwoordiging van het fonds door het Bestuur, de mandatering van besluitvorming aan bestuurscommissies, de werkzaamheden van de Bestuurscommissie Beleggingsbeleid en de omschrijving van de positie van de externe “waarmerkende” actuaris.

Adviesaanvraag SLA vermogensbeheer, pensioenbeheer en overkoepelende diensten 2020

Het Verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd inzake de adviesaanvraag SLA Vermogensbeheer, pensioenbeheer en overkoepelende diensten.

Het gaat hierbij om de afspraken die ABP op het gebied van dienstverlening en uitvoering maakt met de pensioen uitvoeringsorganisatie APG.

Duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid ABP vanaf 2020

ABP heeft in voorbereiding een nieuw beleid Duurzaam en Verantwoord Beleggingsbeleid ABP vanaf 2020. Het Verantwoordingsorgaan is positief over het proces en de manier waarop het Verantwoordingsorgaan is meegenomen. De gemaakte afwegingen zijn duidelijk. Het Verantwoordingsorgaan heeft enkele aandachtspunten meegegeven.

Notulen overlegvergadering Bestuur met VO d.d. 26 september 2019

De notulen zijn besproken en vastgesteld.

Rondvraag en sluiting

De heer Van Harmelen, CMHF/AC/FOG-ABP en NBP, kijkt met belangstelling uit naar de themasessie over het pensioenakkoord. Op sprekers voorstel dat VO-leden vragen en te behandelen zaken van tevoren via de secretaris kunnen inbrengen, bevestigt de voorzitter dat het Verantwoordingsorgaan alle

zaken kan inbrengen.

Mevrouw Van Geen, ANBO, meldt dat in het overleg van de fractie met het bestuur is gesproken over de Pensioenkamer. Op de opmerking dat het Verantwoordingsorgaan informatie over de Pensioenkamer zou krijgen, meldt mevrouw Meijer dat de secretaris zal melden wie de leden van de Pensioenkamer zijn. Daar wordt de informatie toe beperkt.

De heer Boekestijn, LvOP, stelt dat de premie niet kostendekkend is. Dat blijft in 2020 het geval. Alle structurele zorgpunten, zoals de lage en negatieve rente, zullen er volgend jaar nog zijn. Het is van belang ook in het Verantwoordingsorgaan te blijven praten over verwachtingsmanagement en hoe in de toekomst met de beleggingen wordt omgegaan. De vraag is of niet nadrukkelijker aan de deelnemers moet worden gemeld dat het langer laag scenario een serieus scenario is. De implicaties daarvan zijn groot. Het nieuwe stelsel zal het probleem van de lage rente niet oplossen. Spreker stelt voor dat het bestuur en het Verantwoordingsorgaan er gestructureerd met elkaar over praten.

De voorzitter heeft geconstateerd dat het Verantwoordingsorgaan en het bestuur de zorg over de financiële positie delen. Het bestuur zal het Verantwoordingsorgaan meenemen in het proces naar de Premie- & Indexatienota. Daar komt een aantal vragen in terug. Een aantal andere vragen is gerelateerd aan het nieuwe contract. Dat leidt niet tot de oplossing van de problemen. Dat vraagt aandacht in de communicatie. De boodschap dat korting kan worden voorkomen zou slecht verwachtingsmanagement zijn. Het is bepalend hoe het contract eruit ziet. Deze zaken komen in de themasessie met het Verantwoordingsorgaan aan de orde.

Mevrouw Beuken bedankt het Verantwoordingsorgaan voor de afscheidswaarden en de prettige samenwerking. De waardering voor de manier waarop het Verantwoordingsorgaan bij het fonds is betrokken vertaalt zich in de manier waarop het bureau het Verantwoordingsorgaan probeert te ondersteunen. Het overleg met deelnemers, werkgevers en gepensioneerden is van belang om te weten wat er speelt en voor het draagvlak van het fonds. Spreekster blijft in de pensioensector en gaat ervan uit dat ze de Verantwoordingsorgaan leden zal blijven ontmoeten.

Sluiting

De voorzitter bedankt de aanwezigen voor hun komst en sluit de vergadering.